

kíván foglalkozni a felsőoktatás kérdéseivel. Sürgős, törvénnyel biztosítandó módosításokra van szükség, kivált a *jogi oktatás* területén. Ez a törvény kiterjed majd az egyetemeken és akadémiákon folyó oktatás egyéb ágazataira is. — Végül felhívást intéz a Ház minden tagjához „a felelős gondozásukra bízott nagy nemzeti érdekek” ügyében. Ezekon fordul — véleménye szerint —, hogy a Ház, a magyar országgyűlés az „alkotás vagy rombolás”, az „egyesítés vagy széthúzás” irányában érezteti-e hatását a jövőben.

B

1913 jún. 12

Mihali Tivadar román nemzetiségi képviselő felszólalása és gr. Tisza István miniszterelnök válasza a kormányelnöki nyilatkozatot követő képviselőházi vitában

Képv. Napló, 1910—15, XIX. 79—80. 1.

T. ház! Az újonnan kinevezett kormány miniszterelnöke (*Nagy zaj.*) . . .

Elnök: Csendet kérek, t. képviselőház.

Mihali Tivadar: . . . a miniszterelnök úr csak az imént elhangzott programbeszédében elég világosan kifejtette, hogy a jelenlegi kormány az előbbi kormánynak egyszerűen folytatása, és tulajdonképpen szó sem lehet a kormányrendszer változásáról, csak személyek változásáról.

Ebből kifolyólag feleslegesnek tartom pártom nevében tüzetesen és részletesen kifejezni azon indokokat, melyek alapján mi e házban a múlt kormányrendszerrel szemben ellenzéki álláspontot foglaltunk el, és vele szemben bizalmatlansággal viseltettünk. A múlt kormánnyal szemben való bizalmatlanságunknak legfőbb oka az volt, hogy a választásokon tett ígéretéhez képest nem valósította meg az általános választói jogot abban az értelemben, melyben mi képzeltük, hogy helyesen megvalósítható, amennyiben figyelmen kívül hagyta a demokrácia jogelvét, és a királyi leiratokban foglalt azon utasításnak sem tett eleget, melyben nyíltan ki volt mondva, hogy az újonnan alkotandó választójogi törvényt. . . (*Zaj.*)

Elnök: Csendet kérek, képviselő urak!

Mihali Tivadar: Mondom, t. ház, bizalmatlanságunknak legfőbb oka a kormánnyal szemben az volt, hogy nem valósította meg az általános választói jogot abban az értelemben, amint azt a választások előtt megígérte, másfelől nem tett eleget a királyi leiratokban ismételtén kifejezett azon óhajtásoknak sem, hogy az országban levő széles néprétegek az alkotmány sáncaiba bevonassanak. Mi az újonnan hozott választójogi törvényt reakcionáriusnak tekintjük, és azt hiszünk, hogy komplikált voltánál fogva nehezen lesz a közéletben keresztülvihető és alkalmazható.

Ezenkívül a lemondott kormánnyal szemben azért is bizalmatlanok voltunk, mert az ország és illetve a parlament ügyeit nem vezette abban az irányban, hogy itt e parlamentben rendes, parlamentáris viszonyok létesüljenek. (*Mozgás.*) Én nem kutatom, hogy mi okozta ezt (*Zaj. Halljuk! Halljuk!*), de ilyen politikát nem követhetünk, és tény az, amit az egész ország és az egész világ tud, hogy ma ez országban, úgy itt a parlamentben, mint általában, súlyos krízis, bonyolult helyzet állt elő, melynek rossz hatásai megvannak közéletünkre és gazdasági életünkre is. Hiszen nemcsak politikai, de gazdasági és pénzkrízisben is szenved az ország.

Id. Erdély Sándor: Az egész világ!

Mihali Tivadar: T. ház! A magyar kormánynak mindent el kell követnie arra nézve, hogy mindaddig, míg konstitucionális alapon áll, míg magát alkotmányosnak nevezi, itt a parlamentben rendes parlamentáris viszonyokat teremtsen.

Általános politikai szempontból ezek voltak az okai annak, hogy mi az előző kormánnyal szemben bizalmatlansággal viseltettünk, és e tekintetben az igen t. miniszterelnök úr imént elmondott programbeszéde a legkevésbé sem mutatta meg, hogy miként véli ezen súlyos, krízises állapotot szanálni és az országra nézve békésebb állapotokat teremteni.

Ami a nemzetiségi kérdést illeti, a t. miniszterelnök úr szíves volt ezt pár szóval megemlíteni, sajnálom azonban, hogy még annyira sem ment konkrét ígéreteiben, hogy legalább kijelentette volna, hogy az érvényben lévő 1868. évi XLIV. t.-c., amelyet a király szentesített, respektáltatni fog, és ennek a nemzetiségekre vonatkozó kedvező intézkedései foganatba fognak vétetni; annál kevésbé jelentette ki azt, hogy el fogja ismerni és biztosítani fogja a nemzetiségek részére mindazokat a jogokat, amelyek a nemzetiségek nemzeti individualitásának fenntartásához, kulturális és gazdasági fejlődéséhez szükségesek.

De különben is mondhatom, hogy már 1868 óta minden egyes kormány, kormányférfiak és kormányelnökök bemutatkozásuk alkalmával ígérték, hogy a nemzetiségi kérdést meg fogják oldani, a nemzetiségekkel szemben törvényesen, igazságosan és méltányosan fognak eljárni. Sajnos, azonban, egyetlenegy kormány sem váltotta be ezen ígétét, amennyiben nemcsak hogy nem orvosoltattak a nemzetiségek jogos igényei, hanem napról-napra rosszabbodott a helyzet, úgyhogy ma már a nemzetiségek ki vannak szolgáltatva a bíróságok, a közigazgatási hatóságok önkényének. (*Nagy zaj és ellentmondások.*)

B. Podmaniczky Endre: Frázis!

Mihali Tivadar: Nem szoktam frázisokkal élni (*Zaj.*); nem vagyok az az ember, aki valamely dolgról nem objektíve nyilatkozik. Ez, sajnos, tapasztalat, ezt meggyőződésből mondom és tartom fenn.

Igaz, az előző kormány ígérte, hogy bár mi ellenzéki állásponton állunk, és bár velünk, pártunkkal szemben ellenséges indulattal van, mindazokat a sérelmeket, amelyeknek orvoslása törvényen, igazságon és méltányosságon alapul, orvosolni is fogja. De sajnálattal tapasztaltuk, hogy ezeket nemcsak hogy nem orvosolta, hanem a lemondott kormány alatt annyira szaporodtak a sérelmek, hogy ma már egyházaink szent oltáránál sem lehetünk nyugodtak (*Zaj és mozgás. Ellenmondás.*), mert oda is behatolnak a csendőrök, a bíróság, oda is behatol a közigazgatás. És látjuk, hogy már a családi tűzhelyet is megmétélyezik. (*Nagy zaj.*) Konkrét esetre is tudok hivatkozni, újabban ez is be fog következni, amennyiben a csendőrség már kutatja házról-házra azoknak az egyéneknek nevét, akik tavaly május 28-ikán a gyulafehérvári kongresszuson részt vettek. 10—12.000 ember volt ott jelen, és az a kongresszus belügyminiszteri engedéllyel tartott, annak a kongresszusnak határozatait a lapok nyíltan közzölték, de ennek dacára mindazokat, akik abban részt vettek, zaklatják, és különböző kérdéseket tesznek fel, hogy ki referált, ki indítványozott azon a kongresszuson stb.

Nem akarok több konkrét esetet felhozni; hiszen csak röviden óhajtok reflektálni az igen t. miniszterelnök úr beszédére. Mi részünkről óhajtjuk a békét; hiszen a sok harc és sok szenvedés után mindenki vágyik bizonyos békés állapotokra (*Helyeslés.*), de ez nem tőlünk függ, hanem függ a t. kormánytól, függ alantas közegeitől, hogy a nemzetiségekkel szemben törvényes, igazságos és méltányos politikát folytassanak.

Miután az eddigi tapasztalatokból kiindulva, nehezen tudjuk elhinni most is, hogy más kormányrendszer és más állapotok fognak e tekintetben bekövetkezni, ennél fogva úgy általános politikai szempontból, mint különösen nemzetiségi álláspontunk szempontjából a t. kormánnyal szemben bizalommal nem viseljük. (*Helyeslések a középén. Mozgás.*)

Elnök: A miniszterelnök úr kíván szólni.

Gr. Tisza István miniszterelnök: T. ház! Csak egypár igen rövid szót kívánok a t. képviselő úr előadására megjegyezni. (*Halljuk! Halljuk!*) Teszem ezt főleg azért, mert a t. képviselő úr általánosságban olyan vádakot hangoztatott (*Úgy van! Úgy van!*) az ország közhatóságai, és pedig úgy közigazgatási, mint bírósági közhatóságai ellen, amelyeket egy pillanatig sem hagyhatok szó nélkül. (*Élénk helyeslés.*)

T. ház! Ebben az országban jogrend és jogtisztelet uralkodik. Ebben az országban az állam bizonyos, az állam ellen irányuló agitációkkal szemben is túl messze megy a türelmességben. (*Úgy van! Úgy van!*) Méltóztassanak megengedni, én minden konkrét esetet nagyon szívesen megvitatok és megvizsgállok, és ha itt-ott egy-egy tévedés történt, tudni fogom kötelességemet, mert én sem kívánok jogtalanságokat elkövetni. (*Helyeslés.*) De ilyen általános vádak helyességét el nem ismerhetem, és azokat a leghatározottabban visszautasítom. (*Élénk helyeslés.*)

Ami különben a t. képviselő úrnak azt a kijelentését illeti, hogy a képviselő úr óhajtja a békét — amint magát kifejezte —, ezt örömmel veszem tudomásul. De hogyha a t. képviselő úr azt jegyezte meg ehhez, hogy ez nem tőlük függ, akkor méltóztassék nekem megengedni, hogy ehhez én is egy megjegyzést tegyek. (*Halljuk! Halljuk!*)

Először is nem békéről van szó, mert béke van ebben az országban (*Igaz! Úgy van!*), hanem arról van szó, hogy sikerüljön politikai törekvések és a magyar állam egysége között megteremtteni azt az összhangot, mely az ő hatékony és sikeres közreműködésüket a nemzeti politika intézésében biztosítja. (*Helyeslés.*) Ez az a cél, amelyet, azt hiszem, mindnyájan óhajtunk. De engedelmet kérek, ennek a célnak az elérése mindnyájunknak az óhaja és törekvése, és ha ezt igazán akarjuk szolgálni, akkor ne azon legyünk, hogy ennek a nemléteért egymásra hárítsuk a felelősséget, hanem igyekezzünk kivenni részünket mindnyájan abból a munkából, amely a létező félreértések elhárítása útján a közreműködést az egész vonalon biztosíthatja. (*Élénk helyeslés.*)

Ezeket akartam megjegyezni. (*Élénk helyeslés és tetszés.*)